UDHËZIM
Nr.18, datë 5.10.2010

MBI KËRKESAT PËR APLIKIMIN E PROTOKOLLIT TË TRANSFERIMIT TË MESAZHEVE TË FLUTURIMIT I PËRDORUR PËR QËLLIME NJOFTIMI, KOORDINIMI DHE TRANSFERIMI FLUTURIMESH NDËRMJET NJËSIVE TË KONTROLLIT TË TRAFIKUT AJROR

Në zbatim të nenit 102 pika 4 të Kushtetutës, në përputhje me ligjin nr.9658, datë 18.12.2006 "Për ratifikimin e marrëveshjes shumëpalëshe midis Komunitetit Europian dhe shteteve anëtare, Republikës së Shqipërisë, Bosnjës dhe Hercegovinës, Republikës së Islandës, Republikës së Bullgarisë, Republikës së Kroacisë, Republikës së Serbisë, Republikës së Malit të Zi, ish-Republikës Jugosllave të Maqedonisë, Mbretërisë së Norvegjisë, Republikës së Rumanisë dhe Misionit Administrativ të Kombeve të Bashkuara në Kosovë, mbi krijimin e një Zone të Përbashkët Europiane të Aviacionit",

UDHËZOJ:

HYRJE

Ky udhëzim është në zbatim të:

- ligjit nr.10 040, datë 22.12.2008 "Kodi Ajror i Republikës së Shqipërisë";
- udhëzimit të Ministrit të Punëve Publike dhe Transportit nr.5, datë 3 qershor 2010 "Mbi krijimin e strukturës së Qiellit të Vetëm Europian";
- udhëzimit të Ministrit të Punëve Publike dhe Transportit nr.8 datë 3 qershor 2010 "Për ndërveprimin në Rrjetin Europian të Menaxhimit të Trafikut Ajror";
- dhe është në përputhje me vendimin e Komisionit të Komunitetit Europian nr.633/2007, datë 7 qershor 2007, për kërkesat për aplikimin e protokollit të transferimit të mesazheve të fluturimit i përdorur për qëllim njoftimi, koordinimi dhe transferimi fluturimesh ndërmjet njësive të kontrollit të trafikut ajror.

Me adoptimin e këtij udhëzimi dhe të procedurave përkatëse Autoriteti i Aviacionit Civil i Shqipërisë (AAC), si autoriteti i autorizuar dhe nën nenin 6 të Kodit Ajror, deklaron aftësinë e vet dhe synimin për të siguruar në mënyrë të vazhdueshme normat përkatëse dhe efektive të sigurisë në shërbimet e navigimit ajror në aerodromet dhe në hapësirën ajrore të Shqipërisë.

Neni 1

1. Qëllimi

1) Qëllimi i këtij udhëzimi është përcaktimi i kërkesave për aplikimin e protokollit të transferimit të mesazheve të fluturimit i përdorur për qëllim njoftimi, koordinimi dhe transferimi fluturimesh ndërmjet njësive të kontrollit të trafikut ajror.

2) Autoriteti përgjegjës për zbatimin e procedurave për përdorimin fleksibël të hapësirës ajrore është AAC, Autoriteti i Aviacionit Civil të Republikës së Shqipërisë.

2. Arsyet themelore

Informacionet e shkëmbyera ndërmjet sistemeve të procesimit të të dhënave të fluturimit janë të vendosura ndërmjet njësive të kontrollit të trafikut ajror për qëllime njoftimi, koordinimi dhe transferimi fluturimesh dhe për qëllime koordinimi civil – ushtarak. Këto shkëmbime informacioni duhet të bazohen në protokolle komunikimi të duhura dhe të harmonizuara për të siguruar ndërveprimin e tyre.

3. Zbatueshmëria

Ky udhëzim do të aplikohet:

a) në sistemet e komunikimit që ndihmojnë procedurat e koordinimit ndërmjet njësive të

kontrollit të trafikut ajror, të cilat përdorin mekanizma komunikimi me mundësi të njëjta për të ofruar shërbime të trafikut ajror të përgjithshëm;

b) në sistemet e komunikimit që ndihmojnë procedurat ndërmjet njësive të shërbimit të trafikut ajror dhe njësive ushtarake kontrolluese, duke përdorur mekanizma komunikimi me mundësi të njëjta.

Neni 2
Përkufizime

1. "Autoriteti i Aviacionit Civil (AAC)", enti rregullator kompetent përgjegjës për rregullimin dhe mbikëqyrjen e të gjitha veprimtarive në fushën e transportit ajror.

2. "Protokolli i transferimit të mesazheve të fluturimit" kupton një protokoll për komunikimin elektronik, duke përfshirë formate mesazhesh, kodifikimi i tyre për rregulla shkëmbimi dhe radhitjeje përdoret për shkëmbimin e informacionit ndërmjet sistemeve të procesimit të të dhënave.

3. "Sistemet e procesimit të të dhënave të fluturimit" kupton një pjesë të sistemit të shërbimeve të trafikut ajror, i cili merr të dhënat e planit të fluturimit dhe mesazhet e shoqëruara, të procesuara automatikisht dhe shpërndahen në pozicionet e punës në njësitë e kontrollit të trafikut ajror.

4. "Njësia e kontrollit të trafikut ajror" (njësia e KTA) kupton qendrën e kontrollit të hapësirës, njësinë e kontrollit të afrimit ose kullën e kontrollit të aerodromit.

5. "Pozicioni i punës" kupton pajisjet teknike, me të cilat një pjesëtar i stafit të shërbimeve të trafikut ajror zhvillon punë në lidhje me profesionin e tij.

6. "Qendra e kontrollit të hapësirës" (QKH) kupton njësinë e stabilizuar për të ofruar shërbim të kontrollit të trafikut ajror për fluturime të kontrolluara në hapësira të kontrolluara nën përgjegjësinë e saj.

7. "Koordinimi civil-ushtarak" kupton koordinimin ndërmjet palëve civile dhe ushtarake të autorizuara për të marrë vendime dhe për të rënë dakord për rradhën e veprimeve.

8. "Njësia e shërbimit të trafikut ajror" (njësia SHTA) kupton një njësi civile ose ushtarake, me përgjegjësi për të ofruar shërbime të trafikut ajror.

9. "Njësia e kontrollit ushtarak" kupton një njësi fikse ose të lëvizshme ushtarake që merret me trafikun ajror ushtarak dhe/ose zhvillon aktivitete të tjera që, në lidhje me natyrën e tyre specifike, mund të kërkojnë rezervim të hapësirës ajrore ose kufizim të saj.

10. "Mekanizëm komunikimi *peer-to-peer*" kupton një mekanizëm komunikimi të stabilizuar ndërmjet dy njësive KTA, ose ndërmjet njësive SHTA dhe ndërmjet njësive kontrolluese ushtarake në të cilën çdo palë ka aftësi të njëjta komunikimi për shkëmbimin e informacionit ndërmjet sistemeve të procesimit të të dhënave të fluturimit dhe gjithashtu çdo palë mund të fillojë komunikimin.

Neni 3
Aplikimi i protokollit të transferimit të mesazheve të fluturimit

1. Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror (OSHLA) duhet të sigurojë që sistemet e referuara në nenin 1 (3) (a) të aplikojnë protokollin e transferimit të mesazheve në përputhje me kërkesat e ndërveprimit të specifikuara në shtojcën 1.

2. AAC-ja duhet të sigurojë që sistemet e referuara në nenin 1 (3) (b) të aplikojnë protokollin e transferimit të mesazheve në përputhje me kërkesat e ndërveprimit të specifikuara në shtojcën 1.

Neni 4
Vlerësimi i përputhshmërisë së pjesëve përbërëse

Përpara lëshimit të deklaratës së KE-së mbi përputhshmëritë e referuara në nenin 5 të udhëzimit nr.8, datë 3.6.2010 të Ministrit të Punëve Publike dhe Transportit "Ndërveprimi në Rrjetin Europian të Menaxhimit të Trafikut Ajror", prodhuesit e pjesëve përbërëse të sistemeve që përmenden në nenin 1 (3) të këtij udhëzimi në lidhje me protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit

duhet të vlerësojnë pajtueshmërinë e pjesëve përbërëse në përputhje me kërkesat e vendosura në shtojcën 2.

Neni 5
Verifikimi i sistemeve

1. Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror, i cili vërteton që përmbushen kushtet e vendosura në shtojcën 3 duhet të zhvillojë një verifikim të sistemeve të referuara në nenin 1 (3) (a) në përputhje me kërkesat e vendosura në shtojcën 4 pjesa A.

2. Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror, i cili nuk arrin të vërtetojë përmbushjen e kushteve të vendosura në shtojcën 3 duhet të nënkontraktojë një organizatë të njohur për verifikimin e sistemeve të referuara në shtojcën 1(3) (a). Ky verifikim duhet të zhvillohet në përputhje me kërkesat e vendosura në shtojcën 4, pjesa B.

3. AAC-ja duhet të sigurojë që verifikimi i sistemeve i referuar në nenin 1(3)(b) të vërtetojë përputhshmërinë e këtyre sistemeve me kërkesat e ndërveprimit të këtij udhëzimi.

Neni 6
Përputhshmëria

AAC-ja do të ndërmarrë masat e nevojshme për të siguruar përputhshmërinë në lidhje me këtë udhëzim.

Neni 7
Masat e përkohshme

Kërkesat kryesore të përcaktuara në shtojcën 2 të udhëzimit nr.8, datë 3.6.2010 të Ministrit të Punëve Publike dhe Transportit "Ndërveprimi në Rrjetin Europian të Menaxhimit të Trafikut Ajror", duhet të aplikohen për të vendosur në shërbim sistemet e Rrjetit Europian të Menaxhimit të Trafikut Ajror (RREMTA) të referuara në nenin 1(3) të këtij udhëzimi nga data 1 janar 2011.

Neni 8
Termat e përdorura

Termat dhe shkurtimet e përdorura në këtë udhëzim sqarohen në shtojcat 1, 2, 3 dhe 4, bashkëlidhur këtij udhëzimi dhe përbëjnë pjesë integrale të tij.

Neni 9
Hyrja në fuqi

Ky udhëzim hyn në fuqi menjëherë dhe botohet në Fletoren Zyrtare.

MINISTRI I PUNËVE PUBLIKE DHE TRANSPORTIT
Sokol Olldashi

SHTOJCA 1
KËRKESAT E NDËRVEPRIMIT NË LIDHJE ME NENIN 3

1. Çdo entitet që është palë e njëjtë në transferimin e mesazheve të fluturimit duhet të ketë një identifikues.

2. Një funksion identifikues duhet të sigurojë që komunikimet duhet të bëhen vetëm ndërmjet palëve të entiteteve të autorizuara të transferimit të mesazheve të fluturimit.

3. Një funksion i menaxhimit të lidhjes duhet të vendoset dhe të sigurojë lidhje ndërmjet

palëve të entiteteve të transferimit të mesazheve të fluturimit, duke siguruar që transferimi i të dhënave të fluturimit të arrihet vetëm gjatë kohëzgjatjes së lidhjes.

4. Një funksion transferimi të dhënash duhet të dërgojë dhe të marrë mesazhe të dhënash fluturimi ndërmjet lidhjeve të palëve të entiteteve të transferimit të mesazheve të fluturimit.

5. Një funksion monitorimi duhet të verifikojë vazhdueshmërinë e shërbimit të një lidhje të palëve të entiteteve të transferimit të mesazheve të fluturimit.

6. Të gjitha funksionet e shkëmbyera ndërmjet entiteteve të transferimit të mesazheve të fluturimit duhet të përdorin protokollin e kontrollit të transmetimit mbi protokollin e internetit, IP versioni 6.

SHTOJCA 2
KËRKESAT PËR VLERËSIMIN E PAJTUESHMËRISË TË PJESËVE PËRBËRËSE E ZBATUAR NË NENIN 4

1. Aktivitetet e verifikimit duhet të demonstrojnë pajtueshmërinë e pjesëve përbërëse që implementojnë protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit në përputhshmëri me kërkesat e aplikuara të ndërveprimit të këtij udhëzimi, ndërsa këto pjesë përbërëse janë në operim në ambientin e testimit.

2. Prodhuesit duhet të menaxhojnë aktivitetet verifikuese dhe duhet në veçanti:

a) të përcaktojnë ambientin e duhur të testimit;

b) të verifikojnë që plani i testimeve të përshkruajë pjesët përbërëse në ambientin e testimit;

c) të verifikojnë që plani i testimeve të ofrojë mbulim të plotë të kërkesave të aplikueshme;

d) të sigurojnë përputhshmëri dhe cilësi të dokumenteve teknike dhe planit të testimit;

e) të planifikojë organizimin e testimit, të stafit, instalimin dhe konfigurimin e platformës së testimit;

f) të kryejë inspektimet dhe testimet siç janë specifikuar në planin e testimit;

g) të shkruajë raportin duke paraqitur rezultatet e inspektimit dhe testimit.

3. Prodhuesi duhet të sigurojë që pjesët përbërëse që implementojnë protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit, të integruara në ambientin e testimit, të përmbushin kërkesat e aplikuara të ndërveprimit të këtij udhëzimi.

4. Pas përfundimit me sukses të verifikimit të pajtueshmërisë, prodhuesi, nën përgjegjësinë e tij, duhet të hartojë deklaratën e përputhshmërisë së KE-së, duke specifikuar veçanërisht kërkesat e përmbushura nga pjesët përbërëse të këtij udhëzimi dhe kushtet shoqëruese të përdorimit në përputhje me nenin 3 të udhëzimit nr.8, datë 3.6.2010 të Ministrit të Punëve Publike dhe Transportit “Ndërveprimi në Rrjetin Europian të Menaxhimit të Trafikut Ajror”.

SHTOJCA 3
KUSHTET E PËRMENDURA NË NENIN 5

1. Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror do të ketë metoda raportimi brenda organizatës së tij, të cilat sigurojnë dhe demonstrojnë paanësi dhe pavarësi gjykimi në lidhje me aktivitetet verifikuese.

2. Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror do të sigurojë që personeli i përfshirë në procesin verifikues të mbulojë kontrollet me integritet të madh profesional dhe me kompetencë të madhe teknike dhe të jenë pa asnjë presion dhe në veçanti pa stimuj financiarë, të cilët mund të ndikojnë në gjykimin e rezultateve të kontrolleve.

3. Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror do të sigurojë që personeli i përfshirë në procesin e verifikimit të ketë hyrje në pajisjet, të cilat bëjnë të mundur kryerjen e kontrollit siç duhet.

4. Ofruesi i Shërbimit të Lundrimit Ajror do të sigurojë që personeli i përfshirë në procesin e verifikimit të ketë trajnime për teknikë zëri dhe trajnime profesionale, njohuri të kënaqshme të kërkesave për verifikimin që ato kryejnë, eksperiencë të përshtatshme të këtyre operimeve dhe aftësitë e kërkuara për të hartuar deklaratën, regjistrimet dhe raportimet për të demonstruar që verifikimi është kryer.

5. Ofruesi i Shërbimit të Lundrimit Ajror do të sigurojë që personeli i përfshirë në procesin e verifikimit është në gjendje të kryejë kontrollet me paanësi. Paga e tij nuk do të varet nga numri i kontrolleve të kryera ose nga rezultatet e këtyre kontrolleve.

SHTOJCA 4
PJESA A
KËRKESAT PËR VERIFIKIMIN E SISTEMIT TË PËRMENDUR NË NENIN 5 (1)

1. Verifikimi i sistemeve që implementojnë protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit duhet të demonstrojnë pajtueshmërinë e këtyre sistemeve me kërkesat e ndërveprimit të këtij udhëzimi në një mjedis simulimi që reflekton përmbajtjen operacionale të këtyre sistemeve.

2. Verifikimi i sistemeve që implementojnë protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit duhet të kryhet në përputhje me praktikat testuese të duhura dhe të njohura.

3. Mjetet testuese të përdorura për verifikimin e sistemeve që implementojnë protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit duhet të kenë funksionet e përshtatshme për të siguruar mbulimin e plotë të testimeve.

4. Verifikimi i sistemeve që implementojnë protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit duhet të prodhojë elementet e dosjes teknike që kërkohen në shtojcën 4(3) të udhëzimit nr.8, datë 3.6.2010 të Ministrit të Punëve Publike dhe Transportit "Ndërveprimi në Rrjetin Europian të Menaxhimit të Trafikut Ajror" dhe elementet e mëposhtme:

a) përshkrimin e protokollit të transferimit të mesazheve të fluturimit të implementuar;

b) raportin mbi inspektimet dhe testimet e kryera përpara futjes së sistemit në shërbim.

5. Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror duhet të menaxhojë aktivitetet e verifikimit dhe në veçanti:

a) të përcaktojë ambientin operacional të simuluar dhe teknik duke reflektuar ambientin operacional;

b) të verifikojë që plani i testimit përshkruan integrimin e protokollit të transferimit të mesazheve të fluturimit në sistemin e testimit në një ambient operacional të simuluar dhe teknik;

c) të verifikojë që plani i testimit të ofrojë mbulim të plotë të kërkesave të ndërveprimit të këtij udhëzimi;

d) të sigurojë kualitetin dhe qëndrueshmërinë e dokumentacionit teknik dhe të planit të testimit;

e) të planifikojë organizatën e testimit, stafin dhe konfigurimin e platformës së testimit;

f) të kryejë inspektimet dhe testimet e specifikuara në planin e testimit;

g) të shkruajë raportin duke paraqitur rezultatet e testimeve dhe inspektimeve.

6. Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror duhet të sigurojë që implementimi i protokollit të transferimit të mesazheve të fluturimit, i integruar në sisteme që operojnë në ambientet operacionale simuluese, të përmbushin kërkesat e ndërveprimit të këtij udhëzimi.

7. Mbas përfundimit me sukses të verifikimit të përputhshmërisë, Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror duhet të hartojë deklaratën e KE-së të verifikimit të sistemeve dhe ta paraqesë atë te Autoriteti Kombëtar Mbikëqyrës (AKM) së bashku me dosjen teknike, siç kërkohet në nenin 6 të udhëzimit nr.8, datë 3.6.2010 të Ministrit të Punëve Publike dhe Transportit "Ndërveprimi në Rrjetin Europian të Menaxhimit të Trafikut Ajror".

PJESA B
KËRKESAT PËR VERIFIKIMIN E SISTEMEVE QË MBULOHEN NË NENIN 5(2)

1. Verifikimi i sistemeve që implementojnë protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit duhet të vërtetojnë pajtueshmërinë e këtyre sistemeve me kërkesat e ndërveprimit të këtij udhëzimi në një ambient simulues që reflekton përmbajtjen operacionale të këtyre sistemeve.

2. Verifikimi i sistemeve që implementojnë protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit duhet të kryhet në përputhje me praktikat testuese të njohura dhe të duhura.

3. Mjetet e testimit për verifikimin e sistemeve që implementojnë protokollin e transferimit të

mesazheve të fluturimit duhet të kenë funksionet e duhura për të siguruar mbulim të arsyeshëm të testimeve.

4. Verifikimi i sistemeve që implementojnë protokollin e transferimit të mesazheve të fluturimit duhet të prodhojnë elementet e dosjes teknike të kërkuara në shtojcën 4(3) të udhëzimit nr.8, datë 3.6.2010 të Ministrit të Punëve Publike dhe Transportit "Ndërveprimi në Rrjetin Europian të Menaxhimit të Trafikut Ajror" dhe elementet e mëposhtme:

a) përshkrimin e implementimit të protokollit të transferimit të mesazheve të fluturimit;

b) raportin mbi inspektimet dhe testimet e kryera përpara futjes së sistemit në shërbim.

5. Ofruesi i Shërbimeve të Lundrimit Ajror duhet të përcaktojë ambientin teknik dhe operacional simulues duke reflektuar ambientin operacional dhe duhet të ketë aktivitete verifikuese që kryhen nga një organizatë e njohur.

6. Organizata e njohur duhet të menaxhojë aktivitetet e verifikimit dhe në veçanti:

a) duhet të verifikojë që plani i testimit përshkruan integrimin e protokollit të transferimit të mesazheve të fluturimit në sistemin e testimit në një ambient operacional të simuluar dhe teknik;

b) duhet të verifikojë që plani i testimit të ofrojë mbulim të plotë të kërkesave të ndërveprimit të këtij udhëzimi;

c) duhet të sigurojë kualitetin dhe qëndrueshmërinë e dokumentacionit teknik dhe të planit të testimit;

d) duhet të planifikojë organizatën e testimit, stafin dhe konfigurimin e platformës së testimit;

e) duhet të kryejë inspektimet dhe testimet e specifikuara në planin e testimit;

f) duhet të shkruajë raportin duke paraqitur rezultatet e testimeve dhe inspektimeve.

7. Organizata e njohur duhet të sigurojë që implementimi i protokollit të transferimit të mesazheve të fluturimit, i integruar në sisteme që operojnë në ambientet operacionale simuluese, të përmbushin kërkesat e ndërveprimit të këtij udhëzimi.

8. Mbas përfundimit me sukses të detyrave verifikuese, organizata e njohur duhet të hartojë certifikatën e pajtueshmërisë në lidhje me detyrat që mbulon.

9. Më pas, ofruesi i shërbimeve të Lundrimit Ajror duhet të hartojë deklaratën e KE-së të verifikimit të sistemeve dhe ta paraqesë atë tek Autoriteti Kombëtar Mbikëqyrës (AKM) së bashku me dosjen teknike, siç kërkohet në nenin 6 të udhëzimit nr.8, datë 3.6.2010 të Ministrit të Punëve Publike dhe Transportit "Ndërveprimi në Rrjetin Europian të Menaxhimit të Trafikut Ajror".

SHKURTIME

AAC	Autoriteti i Aviacionit Civil
AKM	Autoriteti Kombëtar i Mbikëqyrjes
BE	Bashkimi Europian
KE	Komisioni Europian
KTA	Kontrolli i Trafikut Ajror
MHA	Menaxhimi i Hapësirës Ajrore
KLS	Komunikim, lundrim, survejim
MLTA	Menaxhimi i Lëvizjes së Trafikut Ajror
MTA	Menaxhimi i Trafikut Ajror
NF	Niveli i fluturimit
OSHLA	Ofruesi i Shërbimit të Lundrimit Ajror
OSHTA	Ofruesi i Shërbimit të Trafikut Ajror
QVE	Një Qiell i Vetëm Europian
RREMTA	Rrjeti Europian i Menaxhimit të Trafikut Ajror
SMS	Sistemi i Menaxhimit të Sigurisë
SHLA	Shërbimi i Lundrimit Ajror
SHTA	Shërbimi i Trafikut Ajror
SHKLS	Shërbimi i Komunikimit, Lundrimit dhe Survejimit
ICAO	Organizata Ndërkombëtare e Aviacionit Civil
EUROCONTROL	Agjencia Europiane për Sigurinë e Lundrimit Ajror
ZPEA	Zonë e Përbashkët Europiane e Aviacionit